

2020 m. rugpjūčio mėn. suklastoti Baltarusijos prezidento rinkimai tapo geopolitinės įtampos regione atskaitos tašku, o ji palaipsniui tik augo. Nuo tada Aleksandras Lukašenka vis atviriau deklaravo politinį ir ekonominį lojalumą Kremlui. „Sąjunginės valstybės“ įsipareigojimų kontekste Baltarusijos autoritarinis lyderis galutinai pasiryžo karinei integracijai su Rusija, nors Baltarusija pagal galiojančią konstituciją laikė save neutralia šalimi. Vasario 10–20 d. vykstantys bendri Rusijos ir Baltarusijos kariniai veiksmai prie Ukrainos sienos kelia didžiulę įtampą. NATO Generalinio sekretoriaus Jenso Stoltenbergo teigimu, šiai dienai Baltarusijoje yra dislokuota virš 30 tūkst. karių iš Rusijos. Tad ko galima tikėtis po karinių pratybų, pavadintų „Sąjungininkų ryžtas“, pabaigos? Ar Lukašenkos režimas, o kartu ir Baltarusija, turi suverenią ateitį?

Apie didelę Rusijos invazijos į Ukrainą tikimybę saugumo ekspertai išakmiai perspėja nuo 2020 m. pavasario. Daug neapibrėžtumo yra ir dėl situacijos raidos Baltarusijoje. Vienas iš pirmųjų ženklų, parodančių naują – karinį – Baltarusijos vaidmenį Rusijos geopolitiniuose žaidimuose buvo karinės pratybos „Zapad“ 2021 m. Iki 2020 m. įvykių Lukašenka dar buvo linkęs išlaikyti neutralitetą Ukrainos atžvilgiu: šalys turėjo gan artimus prekybinius ryšius. Tačiau jau šį rudenį A. Lukašenka tiesiai pareiškė, kad Rusijos konflikto su Ukraina atveju Baltarusija nuošalyje neliks. Galima neabejoti, kad toks pokytis yra Kremliaus spaudimo pasekmė. Aneksuotą Krymo teritoriją Baltarusija jau pripažįsta *de jure* Rusijos dalimi. Taigi Minsko režimas, kuris praeityje sugebėdavo gauti pragmatinės naudos, palaikydamas bent tam tikrą balansą tarp Rytų ir Vakarų, nebebando to daryti.

Tad 2022 m. pradžioje regime naują militarizuojamą Baltarusiją. Toks naujas jos vaidmuo išties strateginiu požiūriu Ukrainos padėtį apsukins. Karinių manevrų atveju iš Šiaurės Vakarų pusės Kijevas tampa tiesioginiu taikiniu. Kaip ir anksčiau, lieka ir tikimybė, kad kariniai veiksmai gali prasidėti ir iš Pietryčių pusės, tai yra, rusų sausumos divizijos iš Krymo pusiasalio bei Donecko ir Luhansko remiamų separatistinių respublikų galėtų bandyti užimti strategiškai svarbius miestus (tarkime, Mariupolį ar Odesą). Jie svarbūs dėl savo tiekimo grandžių bei prieigos prie Juodosios jūros. Remiantis pranešimais iš Baltųjų rūmų, Rusija dislokavo naują karinę techniką Baltarusijoje ties Ukrainos siena, pavyzdžiui, priešraketines gynybos sistemas „Iskander“, o šios balistinės raketos yra pajėgios nešti branduolines galvutes net 400 km. Taip pat, remiantis Baltųjų rūmų paviešintomis palydovinėmis nuotraukomis, Lunineco kariniame aerodrome yra dislokuoti naikintuvai ir priešraketinės oro gynybos sistemos, o Rusijos kariniai daliniai Baltarusijoje kuria lauko stovyklas, nutolusias tik 30 km nuo Ukrainos sienos. Kiti Baltarusijos miestai taip pat yra palaipsniui sukarinami. Pavyzdys – Jelskas, kur yra pastebėtos mažiausiai trys Rusijos bataliono taktinės grupės. Nereikia pamiršti dar ir potencialios grėsmės, kylančios iš Padnestrės separatistinio regiono Moldavijoje, kuri taip pat veikia kaip Rusijos marionetinė

teritorija ir turi dislokuotų karių.

Kadangi, remiantis pastarųjų dienų žiniomis, apie 70 proc. Rusijos pajėgų yra karinėje parengtyje, invazijos grėsmė išlieka didelė. Ar tikrai Rusija ryšis pradėti karą, lieka neaišku. Dedama daug diplomatinių pastangų, kad tai neįvyktų. Gaila, bet tokie derybų formatai, kaip „Normandijos ketvertas“, nesugebėjo sušvelninti padėties. Tik visiškai akivaizdu, kad Baltarusijai pirmą kartą išskyla reali grėsmė dėl teritorinio suvereniteto, ten be jokių apribojimų judant Rusijos pajėgoms.

Paradoksalu, tačiau globalios sumaišties dėl Ukrainos fone pagrindinis kandidatas netekti suvereniteto yra galbūt visai ne Ukraina, o Baltarusija. Galima hipotetiškai svarstyti, ir sunku būtų paneigti, kad dėl Ukrainos vykstančios pratybos Baltarusijos teritorijoje yra tik pretekstas galutinai aneksuoti Baltarusiją. Rusijos siūsti kariai, jei liktų, ir toliau darytų spaudimą Lukašenkos režimui. Laiko požiūriu reikšmingas ir vasario 27-osios referendumas dėl Baltarusijos konstitucinių pataisų. Nors apie referendumo legitimumą kalbėti netenka, bet vis dėlto Rusijos kariuomenės buvimas po vasario 20-osios, kai numatyta Rusijos ir Baltarusijos karinių pratybų pabaiga, būtų svarbus papildomas faktorius. Prisimintina, kad, 2014 m. Kryme surengto referendumo metu, balsuojant piliečiams Rusijos kariuomenė jau stovėjo Kryme.

Taigi regime tolesnį Baltarusijos ir Rusijos artėjimą, kai Lukašenkos režimui beliks autonomijos trupiniai. Tiesa, vasario 7 d. Putinas pažadėjo Prancūzijos prezidentui Emanueliui Makronui po vasario 20-osios atitraukti Rusijos pajėgas. Vis dėlto, Rusijos įtakos Minsko režimui didėjimas vis akivaizdesnis, ir galima laukti naujų Kremliaus veikimo per Baltarusiją formų. Argi ne tai mes matome hibridinių atakų, naudojant migrantus prie ES sienų, metu?

